

DE L'ALTA HOSPITALÀRIA A LA
CONSULTA D'ATENCIÓ PRIMÀRIA:

AVALUACIÓ DE L'IMPACTE D'UNA
INTERVENCIÓ CONSENSUADA ENTRE
NIVELLS ASSISTENCIALS DIRIGIDA A
MILLORAR LA
CONCILIACIÓ DE LA MEDICACIÓ

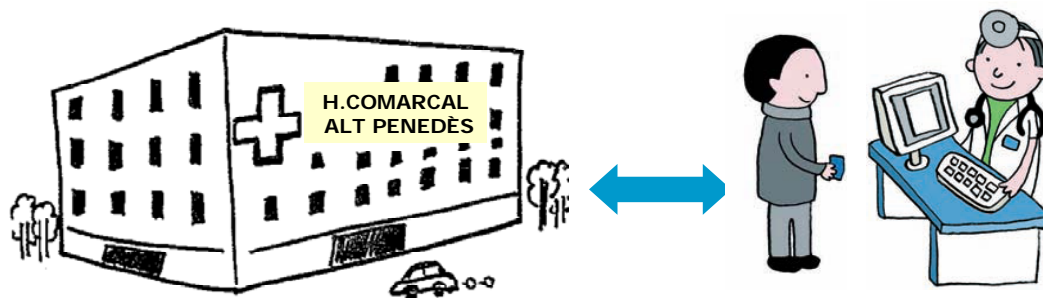
Isabel Rosich Martí, Teresa Arranz Castella,
Alejandro Allepuz Palau, Sara Cobo Sacristán,
Carme Buxeda Mestres, Begoña Robles Centelles, Gerardo
Estella Aguado, José Carlos Molina

Introducció

La conciliació de la medicació es un procés formal i estandarditzat d'obtenir la llista completa de la medicació prèvia d'un pacient, comparar-la amb la prescripció activa, analitzar i resoldre les discrepàncies detectades.

Els programes de conciliació són una eina útil per a reduir els errors de medicació, contribuint a millorar la seguretat dels pacients.

Procés dissenyat per a reduir els errors de medicaments en els **punts de transició del pacient**

IHI Institute for Healthcare Improvement, JCAHO 2004, 2007

La pràctica de la conciliació de medicaments requereix:

- **Revisió sistemàtica de tots els medicaments que un pacient està prenent** per a garantir que els medicaments a **afegir, continuar, canviar o suspendre** son avaluats cuidadosament amb l'objectiu de mantenir una llista exacta
- que es realitzi **en totes les transicions**
- disposar de la **llista exacta dels medicaments** pel pacient o família/cuidador i tots els professionals i proveïdors responsables del pacient

Introducció

Causes dels EC

El 50% dels errors de medicació es deuen a **problemes de comunicació**, i son responsables de fins el 20% de aconteixements adversos a medicaments (AAM)

La meitat en **punts de transició assistencial** i/o canvi de responsable

Un 12% dels pacients pateixen un AAM en **les dos setmanes post-alta**.

La majoria d'errors son del sistema, no atribuïbles als individus

Actualment no es disposa d'informació sobre el impacte de l'aplicació de programes de conciliació de la medicació consensuats entre nivells assistencials.

ISMP Medication Safety alert 2005 USP MEDMARX; Forster Ann Intern Med 2003.; 138: 161-7.; Boockvar Arch Intern Med 2004;164:545-50.

OBJECTIU PRINCIPAL

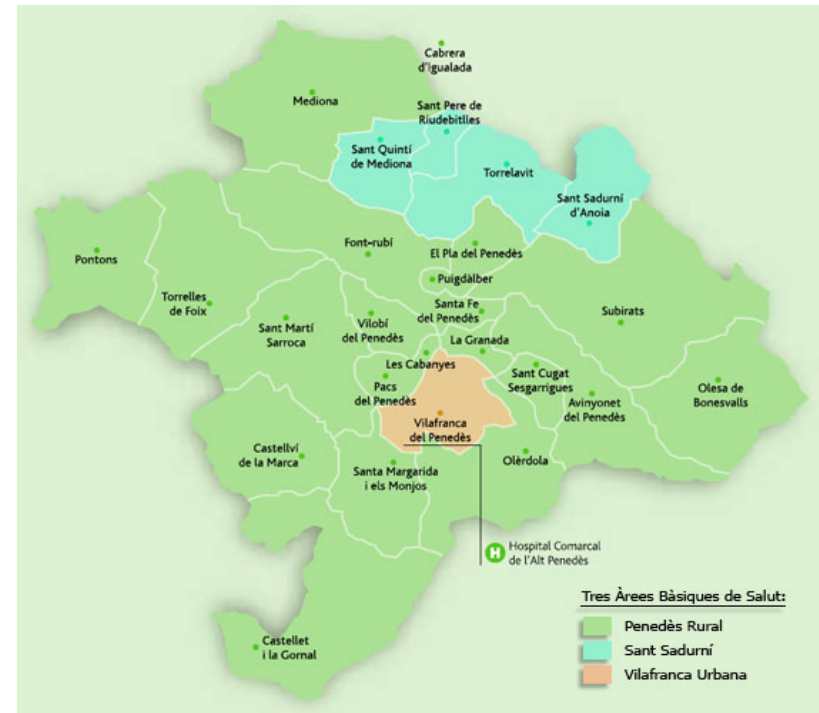
Valorar l'impacte d'una intervenció dirigida a millorar el procés de la conciliació de la medicació

OBJECTIUS SECUNDARIS

1. Descriure la conciliació de la prescripció entre l'alta hospitalària (AH) i la primera visita en atenció primària (AP) abans i després de la implementació de la intervenció.
2. Avaluar la freqüència, tipus de discrepància/error de conciliació i la seva gravetat.

Atenció Primària i Atenció especialitzada de la Comarca de l'Alt Penedès

- La formen:
  - 3 EAP de l'Institut Català de la Salut
  - 1 Hospital d'aguts: Hospital Comarcal Alt Penedès
- Cobertura sanitària a **92.365 habitants**

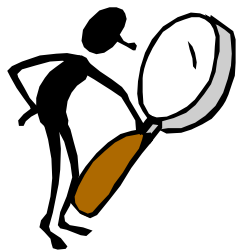

Població d'estudi:
Pacients donats d'alta del Servei de Medicina Interna

Mètode

- **Disseny:** Estudi d'intervenció abans-després centrat en la **relació i la transferència d'informació** entre l'alta hospitalària i la primera visita en AP

Observació Pre-I

Gener- febrer 2010

Revisió de la conciliació de medicaments
→ anàlisis situació basal

Intervenció

Març/abril 2010

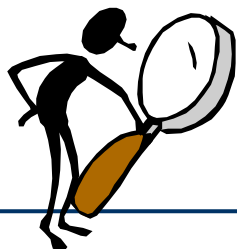
Activitats prèvies:

Consens d'unes recomanacions genèriques

INTERVENCIÓ:

1. Presentació i difusió en sessió clínica
2. Intervenció en els punts crítics del procés.
  - ingrés (transició AP-Hospital)
  - alta hospitalària (transició Hospital-AP)

Observació Post-I

Maig-Juny 2010

Revisió de la conciliación de la medicació
→ anàlisis post-Intervenció

Consens de recomanacions genèriques

La conciliació de la medicació es el procés formal i estandaritzat d'obtenir la llista complerta de la medicació prèvia d'un pacient, comparar-la amb l'actual, analitzar-la i resoldre les discrepàncies trobades.

L'alta hospitalària és un període de risc elevat de confusió i d'errors potencials de la medicació.

Un apropament estandaritzat del equip per a planificar l'alta junt amb una comunicació eficaç i oportuna son les pedres angulars per una execució encertada d'aquest procés.

Els programes de conciliació són una eina útil per a reduir els errors de medicació contribuint a millorar la seguretat dels pacients.

La responsabilitat de la conciliació de la medicació és compartida entre tots els professionals sanitaris: **metge, infermer farmacèutic.**

La comunicació en els punts de transició té un paper rellevant per a garantir la continuïtat clínic-assistencial

Assegurar la comprensió del pacient sobre el seu tractament ha de ser l'objectiu de tots els professionals independentment del nivell assistencial.

Recomanacions al metge/infermera

Ingrés hospitalari

Compilar i documentar la millor llista possible de medicaments que habitualment pren el pacient sense oblidar l'automedicació amb especialitats publicitàries, vitamines, plantes medicinals...

- Utilitzar la **història clínica compartida (ICC)**, per accedir a la HCAP del pacient i consultar les prescripcions actives i històriques de medicaments
- Accedir al **pla terapèutic** del pacient si disposa de prescripció electrònica

Entrevistar al pacient i sol·licitar aclariments al metge d'AP sempre que hi hagin dubtes o discrepàncies

Estància hospitalària

S'aconsella **revisar la llista de medicaments diàriament i reconciliar cada discrepància.**

Sol·licitar aclariments al metge d'AP sempre que hi hagin dubtes o discrepàncies

Repetir en cada transició

Alta hospitalària

Les ordres previstes a l'alta s'han de comparar amb la llista de medicació habitual obtinguda a l'ingrés i conciliar-la:

En l'informe d'alta s'aconsella escriure el tractament complet que inclou la medicació habitual d'abans de l'ingrés:

- Ressaltar els tractaments rellevants: els que s'inicien, retiren o canvien les dosificacions amb els motius.
- Durada prevista de cada tractament després de l'alta
- Per evitar duplicitats terapèutiques: Si un nou medicament substitueix a un medicament habitual especificar-ho clarament.
- Especificar les noves medicacions, el motiu de prescripció i si substitueix a un medicament prescrit prèviament.
- Evitar instruccions genèriques pel que fa als medicaments: "resta medicació igual", "continuar tractament habitual".
- Incloure les reaccions adverses o al·lèrgies identificades.

Lliurar l'informe d'alta al pacient en el que consti la llista completa i conciliada de medicació i recomanar-li acudir a la consulta del metge d'AP el mes aviat possible (recomanable entre 2-7 dies)

Consens de recomanacions genèriques

Retorn a l'AP

El metge d'AP és un integrador de les prescripcions dels diferents especialistes als que acudeix el pacient, sempre ha d'anar conciliant els nous tractaments/canvis de tractament amb els que pren habitualment segons les dades de prescripció activa a l'e-cap.

Per aquest motiu és rellevant:

- **Consultar l'informe d'alta en la primera visita al metge:** l'informe d'alta estarà disponible a l'e-cap (pacients-informes d'altres centres) en un plaç d'hores després de l'alta hospitalària
- **Actualitzar/comprovar/revisar i conciliar els tractaments revisant sempre dosi i pautes de tractament.**

Sol·licitar aclariment/s al especialista/es sempre que hi hagin dubtes o discrepàncies en els tractaments

Recomanacions al pacient

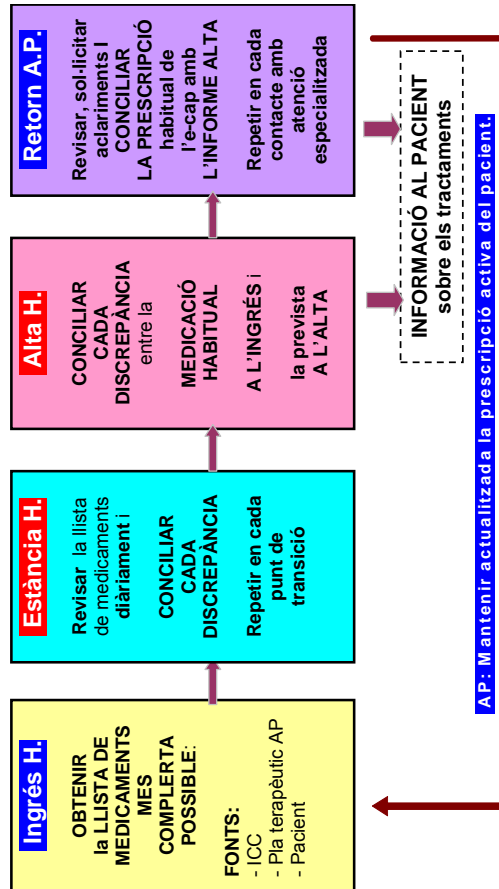
Explicar al pacient el nou pla terapèutic sempre: a l'alta i a l'atenció primària i en qualsevol nou tractament, retirada o canvi de pauta de tractament

Aconsellar al pacient que sempre que ingressi a l'hospital o vagi a urgències porti el seu pla terapèutic o llista dels medicaments que pren.

Insistir al pacient sobre la conveniència **d'acudir a la consulta del metge d'AP en un termini idoni de fins a dos dies laborables (no superior a 7 dies), per a conciliar la medicació.**

ALGORITME PER A LA CONCILIACIÓ DE LA MEDICACIÓ

-Sol·licitar aclariments al metge sempre que hi hagin dubtes o discrepàncies-

CONCILIACIÓ DE LA MEDICACIÓ: DE L'ALTA HOSPITALÀRIA A LA CONSULTA D'ATENCIÓ PRIMÀRIA

GRUP DE MILLORA DE LA QUALITAT DE LA PRESCRIPCIÓ DE L'ALT PENEDÈS

Anàlisi de Conciliació: Tipus de discrepàncies de conciliació

0. No discrepància

- **Inici de medicació justificada per la situació clínica**

1. Discrepància justificada

- **Decisió mèdica de no prescriure** un medicament o canviar-ne la dosi, la freqüència o la via d'acord amb la nova situació clínica.
- **Substitució terapèutica segons la *Gula farmacoterapèutica*** de l'hospital i els programes d'intercanvi terapèutic.

2. Discrepància que requereix aclariment

- **Omissió de medicament.** El pacient prenia un medicament necessari i no s'ha prescrit sense que existeixi justificació explícita o clínica per ometre'l.
- **Inici de medicació** (discrepància de comissió). S'inicia un tractament que el pacient no prenia abans, i no hi ha justificació clínica, ni explícita ni implícita, per al seu inici.
- **Diferent dosi, via o freqüència d'un medicament.** Es modifica la dosi, la via o la freqüència que el pacient prenia sense que existís justificació clínica, ni explícita ni implícita, per fer-ho.
- **Duplictat.** El pacient presenta duplictat entre la medicació crònica i la prescrita a l'hospital.
- **Interacció.** El pacient presenta una interacció clínicament important entre la medicació crònica i la prescrita a l'hospital.
- **Manteniment de medicació contraindicada durant l'ingrés.** Es continua una prescripció crònica contraindicada durant l'estada hospitalària a causa de la nova situació clínica del pacient.
- **Prescripció incompleta.** La prescripció del tractament crònic es realitza de manera incompleta i requereix aclariment.

Societat Catalana de
Farmàcia Clínica

Error de conciliació

Quan la discrepància no està justificada i el prescriptor modifica la pauta després de la intervenció

National Coordinating Council for Medication Error Reporting and Prevention

Categoria A	No error, però possibilitat que es produeixi.
Categoria B	Error que no arriba al pacient; no causa dany.
Categoria C	Error que arriba al pacient, però no és probable que causi dany.
Categoria D	Error que arriba al pacient i hagués necessitat monitoratge i intervenció per evitar el dany.
Categoria E	Error que hagués causat dany temporal.
Categoria F	Error que hagués causat dany que requeriria hospitalització o prolongació de l'estada.
Categoria G	Error que hagués causat dany permanent.
Categoria H	Error que hagués requerit suport vital.
Categoria I	Error que hagués resultat mortal.

Mètode: Anàlisi de Conciliació

Revisió de la conciliació va consistir en:

- 1. Atenció Especialitzada:** es va comparar la **medicació habitual del pacient en AP** amb la recollida durant d'ingrés.
Es parteix de la premissa que la informació de la prescripció activa a HCAP es correcta i es el punt de partida de tot l'anàlisi posterior.
- 2. Atenció Primària:** es va comparar la medicació que constava a l'**informe d'alta** amb la medicació prescrita en **HCAP** després de la primera visita AP.

Les discrepàncies no justificades van ser comentades i analitzades amb el metge responsable. Si el metge prescriptor no modificava el tractament es considerava una discrepància justificada.

Posteriorment es procedeix a analitzar, classificar i avaluar la gravetat de les discrepàncies.

Principal variable de resultat

% de discrepàncies no justificades (EC)

- **Pacients amb error de conciliació (%)** = $\frac{\text{N}^{\circ} \text{ pacients amb } \geq 1 \text{ error conciliació}}{\text{N}^{\circ} \text{ pacients revisats}}$

- **Medicaments amb error de conciliació (%)** = $\frac{\text{N}^{\circ} \text{ d'errors de conciliació}}{\text{N}^{\circ} \text{ medicaments revisats}}$

- **Errors de conciliació per pacient** = $\frac{\text{N}^{\circ} \text{ d'errors de conciliació}}{\text{N}^{\circ} \text{ pacients amb } \geq 1 \text{ error conciliació}}$

- **EC detectats** = $\frac{\text{N}^{\circ} \text{ d'errors de conciliació}}{\text{N}^{\circ} \text{ discrepàncies que requereixen aclaració}}$

Resultats I

Pre- Intervenció

184 pacients donats d'alta
84 exclosos:

- . Èxitus entre AH i 1ª visita AP (16,7%)
- . Pacients atesos per un metge del equip investigador (23,8%)
- . Sense canvis en el tractament (4,8%)
- . Realització de cateterisme (5,9%)
- . Visita AP després de 60 dies (19%)
- . Altres (29,8%)

100 inclosos

Post- Intervenció

153 pacients donats d'alta
53 exclosos:

- . Èxitus entre AH i 1ª visita AP (24,5%)
- . Pacients atesos per un metge del equip investigador (32,1%)
- . Sense canvis en el tractament (9,4%)
- . Realització de cateterisme (7,6%)
- . Visita AP després de 60 dies (5,7%)
- . Altres (20,8%)

100 inclosos

Característiques de la població d'estudi

	Pre-intervenció n=100	Post-intervenció n=100
Sexe		
- Dones	44%	43%
- Homes	56%	57%
Edat (anys)		
- Mitjana (DE)	73,4 (13,7)	73,5 (12,7)
- Rang	27 - 93	35 - 96
Nº de fàrmacs per pacient		
- Mitjana (DE)	9,6 (4,5)	11,0 (4,2)
- Mediana	9	11
- Rang	2 - 21	2 - 21
Diagnòstic d'ingrés		
- MPOC/Pneumònia	38%	39%
- ICC/IAM/Angina	23%	20%
- Ictus/AVC	9%	12%
- ITU	3%	5%
- Neoplàsia	1%	2%
- Altres	26%	22%

Tractaments revisats i discrepàncies

Tipus discrepàncies	Pre-intervenció	Post-intervenció
Nº Fàrmacs REVISATS*	955	1095
NO Discrepàncies	562 (58,8%)	720 (65,8%)
Discrepàncies totals	393 (41,2%)	375 (34,2%)
- Justificades	149 (15,6%)	168 (15,3%)
- No justificades (EC)	244 (25,6%)	207 (18,9%)

- 26,2%

p<0,001

* En l'anàlisi no es van considerar:

- Fàrmacs d'eficàcia dubtosa com AINEs tòpics
- Automedicació, fitoteràpia
- Medicació de dispensació hospitalària

Indicadors de qualitat del procés CM

Indicadors de qualitat del procés	Pre-intervenció	Post-intervenció	Variació %	p
Pacients amb error de conciliació (%)	79%	71%	-10,1%	p=0,191
Medicaments amb error conciliació (%)	25,6%	18,9%	-26,2%	p<0,001
Errors conciliació per pacient: mitjana (DE)	2,4 (2,49)	2,1 (2,04)	-12,5%	p=0,426
Errors conciliació detectats (%)	62,1%	55,2%	-11,1%	p=0,321

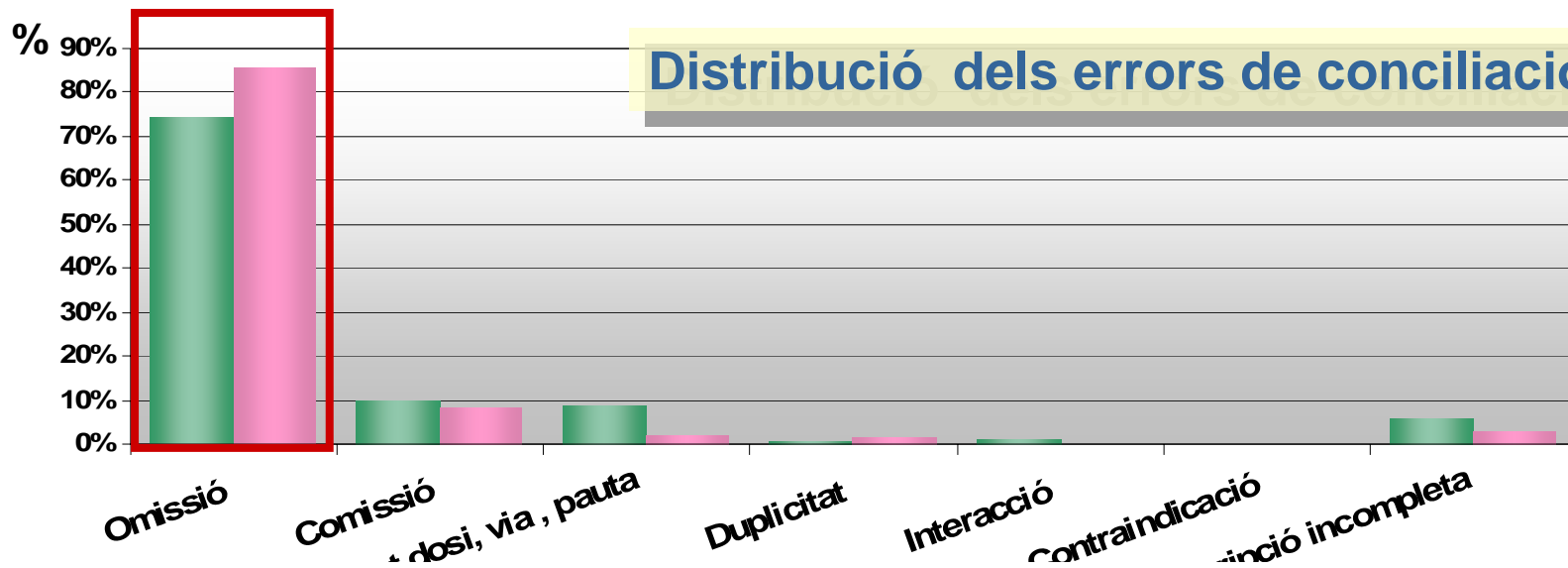
Resultats VI

Variables recollides en referència a diferents aspectes de l'informe d'alta i de la primera visita a l'AP

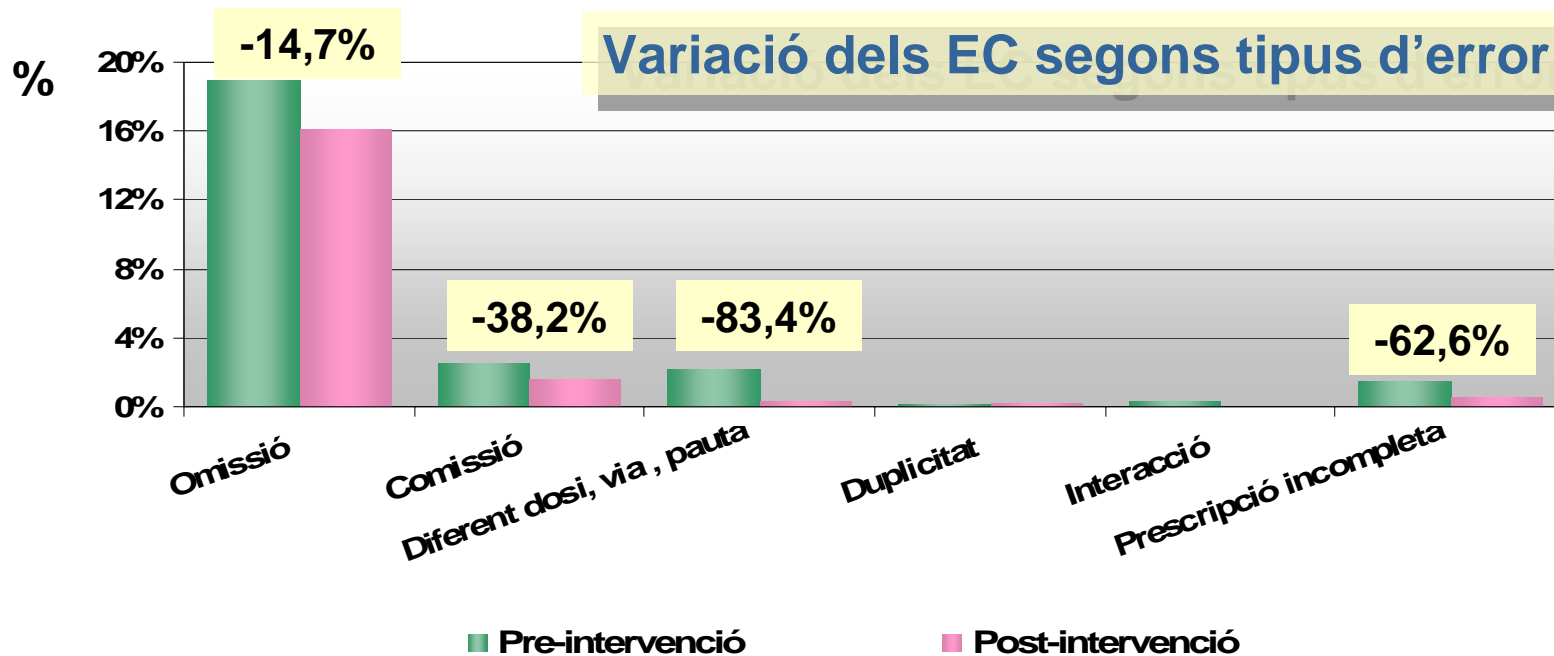
	Pre-intervenció n=100	Post-intervenció n=100	
Dies d'estança hospitalària			
- Mitjana (DE)	7,8 (5,9)	6,9 (3,5)	
- Mediana	6	6	
- Rang	1 - 34	1 - 18	
Informe d'alta consta la frase genèrica <i>"Continuar tractament habitual"</i>	32%	20%	- 37,5%
			p=0,053
Temps fins la primera visita a l'atenció primària (dies)			
- Mitjana (DE)	16,9 (14,4)	10,1 (9,9)	- 40,2%
- Mediana	12	7	
Pacients amb recepta electrònica en AP	49%	65%	p<0,001
Pacients amb l'informe d'alta en e-CAP	86%	55%	

Resultats VII

Distribució dels errors de conciliació

Variació dels EC segons tipus d'error

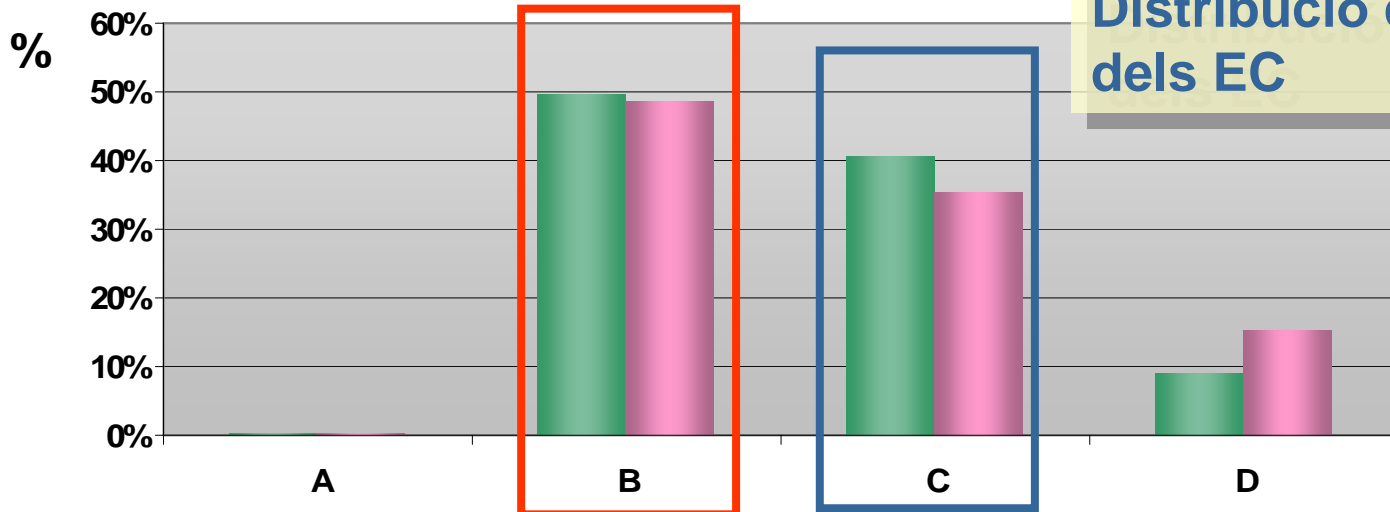

■ Pre-intervenció

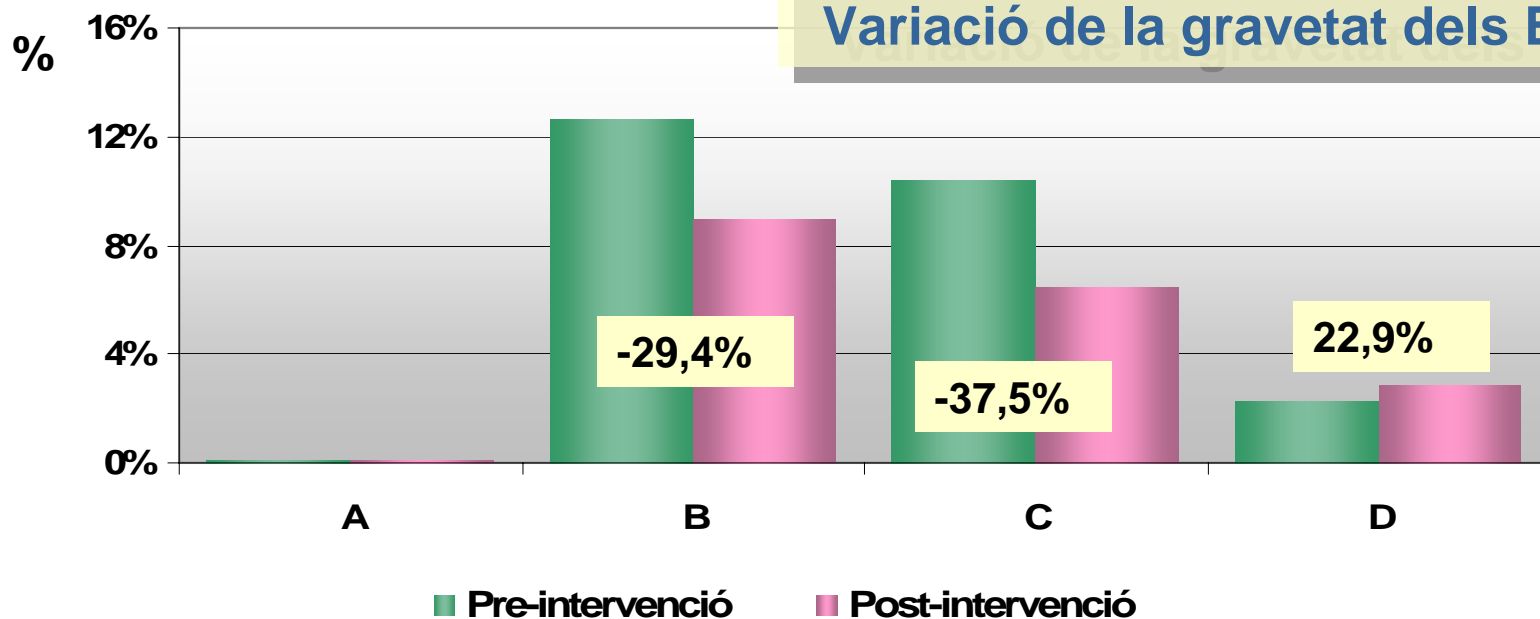
■ Post-intervenció

Resultats VIII

Distribució de la Gravetat dels EC

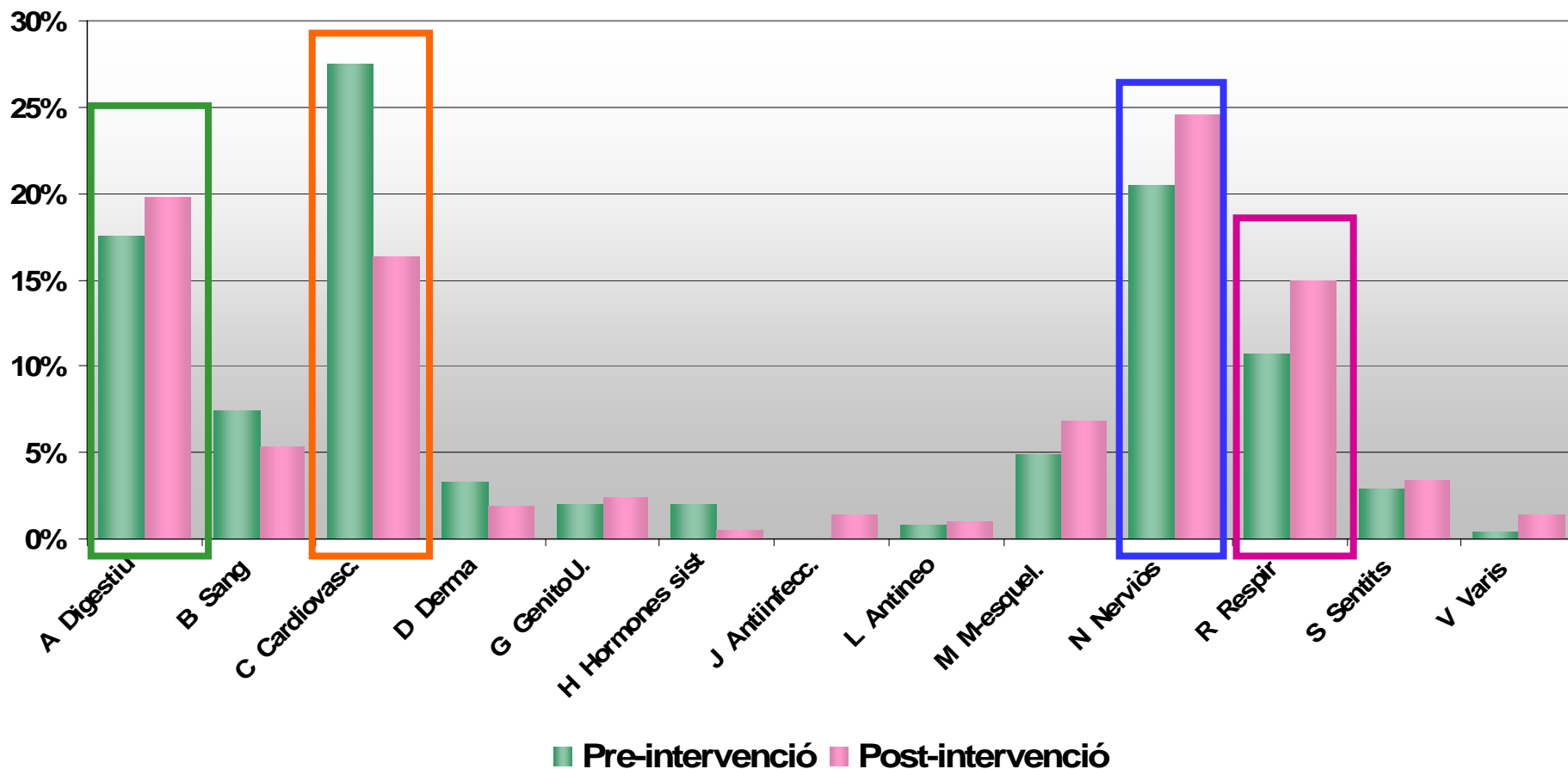

Variació de la gravetat dels EC

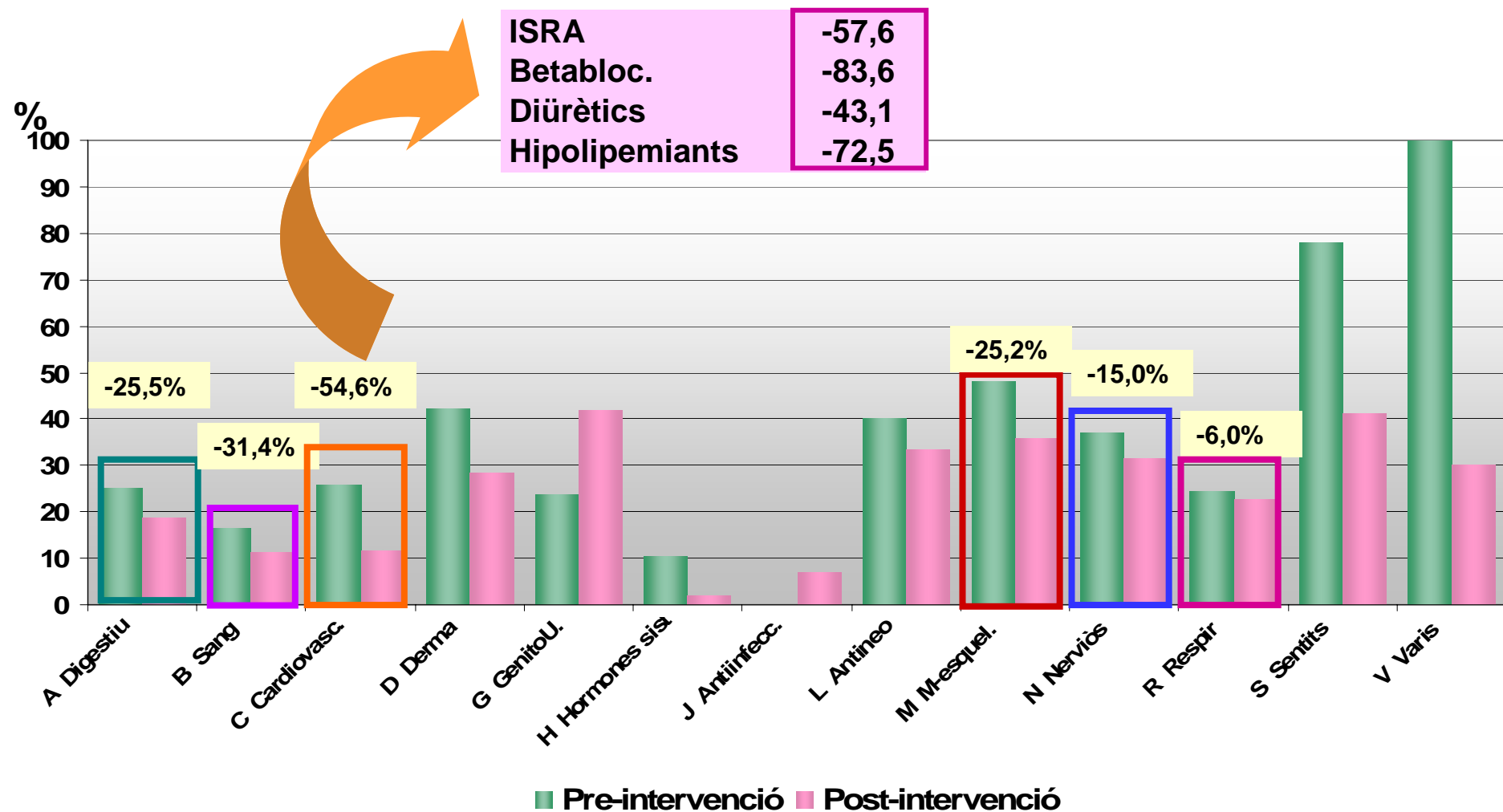

Distribució dels EC segons Grup farmacològic

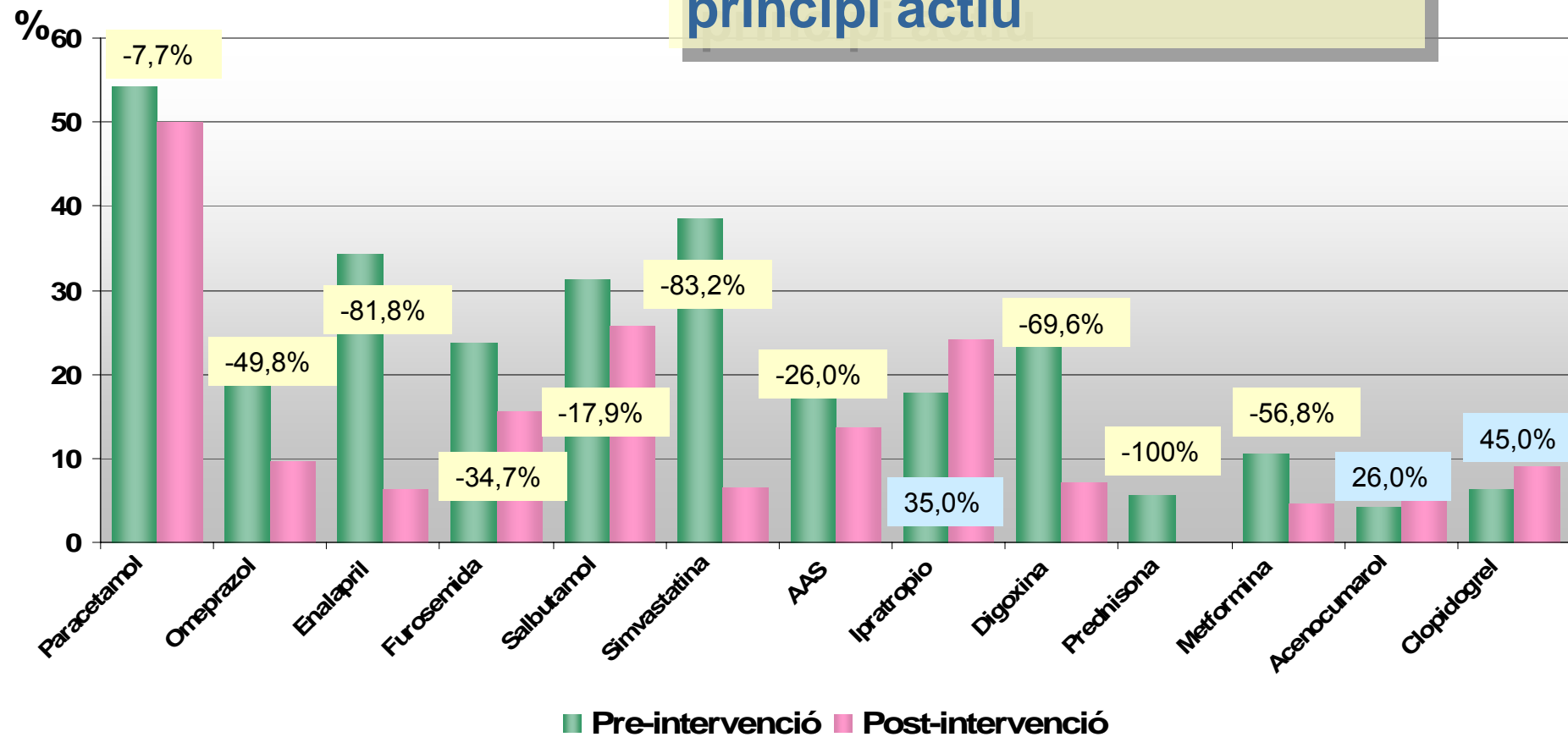
- C: Sist. cardiovascular
- N: Sistema nerviós
- A: Sist. digestiu/metab
- R: Sist. Respiratori

Variació dels EC segons Grup farmacològic

Variació dels EC segons principi actiu

La intervenció realitzada ha contribuït...

- **Millorar la seguretat** del pacient...
- Reduir els **EC en grups farmacològics rellevants i medicaments d'alt risc**...
- Millorar la **transferència d'informació**, la comunicació eficaç
- Promoure **la Revisió i seguiment de la farmacoteràpia** del pacient després de la transició Hospital-AP...
...Acudir a la **consulta del metge d'AP** en un termini curt de temps després d'una transició
- Incrementar la **cultura de la seguretat** en el nostre àmbit

- Hem observat l'efecte de la intervenció sobre la prescripció... **i en el pacient?**
- **Complexitat** de les intervencions en CM...
- Es manté en el **temps?**
- Hem.... **d'involucrar a altres professionals?**
- i... el **paper del pacient?**
- Les **noves tecnologies** ens poden ajudar?
- ...

**Tenim oportunitats de millora en
conciliació de medicaments**

**Responsabilitat compartida entre
nivells assistencials**

Moltes gràcies

irosich.cp.ics@gencat.cat

Finançat parcialment:

Beca Col·legial 2009

CONCILIACIÓ DE LA MEDICACIÓ : DE L'ALTA HOSPITALÀRIA A LA CONSULTA D'ATENCIÓ PRIMÀRIA

Teresa Arranz Castella, Isabel Rosich Martí, Sara Cobo Sacristán, Alejandro Allepuz Palau

5è. Premi de Recerca en Atenció Primària

5è. Premi de Recerca en Atenció Primària

DE L'ALTA HOSPITALÀRIA A LA CONSULTA D'ATENCIÓ PRIMÀRIA: AVALUACIÓ DE L'IMPACTE D'UNA INTERVENCIÓ CONSENSUADA ENTRE NIVELLS ASSISTENCIALS DIRIGIDA A MILLORAR LA CONCILIACIÓ DE LA MEDICACIÓ

Isabel Rosich Martí, Teresa Arranz Castella, Alejandro Allepuz Palau, Sara Cobo Sacristán, M. Carme Buxeda, Begoña Robles, Gerardo Estella Aguado, José Carlos Molina